«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 16 iyun (Bazar ertəsi günü) tarixli 205-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Düşənbə, 17 ramazanül-mübarək sənə 1337. 16 həziran 1919 sənə.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə,
2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə,
2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublədir.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırıncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919[-cu il] həziranın 16-cı günü bazar ertəsi saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-145

* * *

Müharibə meydanına göndərilmiş Azərbaycan əsgərləri üçün tərtib olunacaq cəmiyyətlər və xəstə ya ki yaralı əsgərlərə müavinətlər xüsusunda məsləhət olunmaq üçün iyun 16 bazar ertəsi saat 10-da Birinci Ünas [Qızlar] məktəbinə (Nijni Kladbişinski və Zavedenski küçələrin küncündə) ümumi müsəlman xanımları dəvət olunurlar.

T-150

DİQQƏT

Bununla bildirməliyəm ki, Nikolayevski və Bazarnı caddələrin küncündə köhnə "Kaspi" idarəsi ilə rubəru [üzbəüz] təzə təmir edilmiş "Mübarək" lokantasında [yeməkxanasında] məşhur aşpaz Kazım vasitəsilə münasib qiymətə pək ləziz və pakizə yeməklər hazır olunur. Möhtərəm qarein [oxucular] cənabları təşrif gətirib və məmnun olacaqlarına ümidvaram.

"Mübarək lokantası"
10238

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Qərardadi-məcburi

Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətinin 1918 sənəsi 23 həziranında verdiyi qərarına istinadən Daxiliyyə nazirinin Hərbiyyə naziri ilə biletilaf [razılıqlı, birgə] nəşr etdiyi məcburi qərardaddır.

1) Əsgərlikdən boyun qaçıranları gizlətməkdə müttəhim edilən xüsusi şəxslərin olduğu kimi, əsgərlikdən qaçanları iadə eyləmənin [geri qaytarmağın, təhvil verməyin] öhdələrinə tərəttüb etdiyi [öhdələrinə düşdüyü] köy idarələri məmurini-rəsmiyyəsi [rəsmi məmurları] dəxi 10 min manata qədər cərimeyi-nəqdiyyə və 6 aya qədər həbsə məhkum olacaqlardır.

2) Əsgərlikdən qaçmış olanın kəndisi ilə bərabər götürmüş olduğu dövləti təslimat [dövlət əmanətləri] və əlbisə taqımının dəyəri aid olduğu qiteyi-əsgəriyyə ətrafından [hərbi hissə tərəfindən] onların qiyməti haqqında məlumat alınar-alınmaz şu fiyatın iki misli ən əvvəla əsgərlikdən qaçana aid əmvaldan [mallardan], onun böylə bir mala malik bulunmadığında əqrəbasından, əks təqdirdə məzkur [deyilən] əsgəri gizlətmiş olanlardan, bunların da biçiz [yoxsul] bulunduqlarında əsgərlikdən qaçanın gizlənmiş bulunduğu köy əhalisi arasında təqsim edilir [bölünür] və alınır.

3) İşbu qərardadın birinci maddəsində göstərilən cəraimə [cərimələrə]; xidməti-əsgəriyyəyə yarayıb-yaramadığını müayinə və tədqiq üçün Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsinə gəlməsi icab edib də, Əxzi-əsgər idarəsinə gəlməmiş olanın ailəsinin ən böyük üzvü dəxi düçar olduğu kimi, əsgərlikdən boyun qaçıranları gizləyənlərlə xidməti-əsgəriyyə ilə müvəzəf [mükəlləf] olanların Əxzi-əsgər idarəsinə müntəzəmən gəlmələrinə nəzarət etməyə müvəzzəf olan köy idarələri məmuruni-rəsmiyyəsi dəxi düçar olurlar.

İşbu qərardadın mövqeyi-icraya qonulması Şuşa, Cəbrayıl, Zəngəzur və Cavanşir qəzaları general-qubernatoruna və Daxiliyyə Nəzarətinin Qazax qəzasında bulunan vəkili-xüsusisi ilə vilayati-aidə [aidiyyətli vilayətlər] valiləri üzərinə tərəttüb edir. İşbu qərardad Bakı üçün "Azərbaycan" qəzetəsində elan olunduğu gündən və məhəllati-aidəsi [aidiyyətli yerlər] üçün isə dəvairi-məhəlliyyənin [yerli dairələrin] kəndi təsvi-blərinə [qərarlarına] nəzərən təyin etdikləri vəsaitlə [vasitələrlə] elan olunduğu gündən etibarən qanun hökmünə daxil olur.

3 həziran 1919 sənə, Bakı
Daxiliyyə naziri

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklərin məlumatı

Lion - Fransada iğtişaş getdikcə artır. Bu iğtişaş başında sosialistlər durmuşlardır. Parisdə dəmiryol halı çox böhranlıdır. Şəhərdə intibahnamələr [vərəqələr] yapışdırılmışdır. İntibahnamələrdə tətilçilər məzəmmət edilərək denilir ki, tətilçilər almanların nəfinə [xeyrinə] işləyib bilatəxir [dərhal] sülh əqd edilməsinə [bağlanmasına] mane olurlar.

Bolşevik cəbhələrində

Moskva - Şərq cəbhəsi. Novouzensk dairəsində bizim hissələr Aleksandrovkanı işğal etmişlər. Ufa səmtində bizim qoşunlar Ufa nəhrinə yetmişlərdir. Bu nəhir Ufanın 20 verstliyindədir. Sarapul dairəsində biz Nadzori-Abrosov xəttinə çıxmışıq. Bu yer Sarapulun 40 verstliyindədir.

- Petroqrad dairəsində bizim hissələrimiz müharibə ilə Krasnoqorkinin 10 verstliyində Ust-Ruditsanı işğal etmişlərdir. Cənub tərəfdə bizim qitəatımız Krasnoye Selonun 10 verstliyinə çəkilmişlərdir. Cənub cəbhəsində Mariupol səmtində bizim hissələr düşmənlərin güclü qüvvətlərinin təzyiqi ilə Berdyanski düşmənlərə tərk etmişlərdir. Miller[ovo] səmtində bizim hissələr Çertkovo mövqi-fini [stansiyasını] tərk etmişlərdir.

- Tsaritsın [Volqoqrad] cəbhəsində Krimomujdinski mövqifinin qərb cəhətində, Tsaritsının 55 verstliyində Çervlenni mövqifinin cənub tərəfində şiddətli müharibə davam edir.

Daşkənd - Qırmızı qoşunlar tərəfindən Türküstanda Tecen şəhəri işğal edilmişdir. Tərəfimizdən təqib edilən düşmənlər İran tərəfinə qaçmaqdadırlar.

(Royter acentəliyindən)

Rusiya kəndçiləri arasında üsyan

Royter ajansına mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verilir ki, rus kəndçiləri hər yerdə bolşeviklərin əleyhinə qiyam edirlər. Xüsusən Volqa nəhri boyunda və Mərkəzi Rusiyada bu qiyam ciddiləşmişdir. Moskvada Şura hökuməti artıq əndi-şəyə [təşvişə] düşmüşdür. Hökumət əhaliyə təklif edir ki, Kolçakla mübarizəyə girişsinlər.

Polşa əsgərləri

Berlin - Erzberqer general Foşa bir nota göndərərək bəyan edir ki, Almaniya Hökumətinə bildirildiyinə görə, Polşa qoşunları istəyirlər ki, Poznan ilə Yuxarı Sileziyaya hücum etsinlər. Erzberqer notasında əlavə edir ki, hərgah polyaklar bu planlarını vücuda gətirərlərsə, Almaniya hökuməti Almaniya-Polşa müahidənaməsinin [sazişinin] saxlanacağına məsul ola bilməz və Almaniya hökuməti heç bir vaxt Polşa qoşunlarının irəliləməsinə müsaidə verəmməz.

Amerika drednotu

Nyu-Yorkdan xəbər verirlər ki, "Tennessi" drednotu suya salınmışdır. Bu gəmi 32 min ton həcmindədir. Gəminin qiyməti 50 milyon dollardır. Drednotda 12 ədəd 14 düymə [düym] top vardır.

Vilhelmin istidası [xahişi]

İmperator Vilhelm Almaniya hökumətinə müraciət edərək Qərbi Prussiyada olan mülkünə qayıtmasına müsaidə istəyir.

Rusiya-Finlandiya sərhədi

Londondan xəbər verirlər ki, bolşeviklər Rusiya-Finlandiya sərhədini bağlamışlardır. Nəticədə finlər dəxi eyni təşəbbüsdə bulunmuşlardır. Bu gün rəsmi olaraq finlərin bəhri [donanma] bayrağı qaldırılmışdır.

Münhenin işğalı

Madriddən xəbər verirlər ki, qızğın müharibədən sonra hökumət qoşunları Münhen şəhərini işğal etmişlərdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh Konfransında

Təsəvvür edildiyinə görə, Dördlər Şurası Almaniyanın əks-təklifinə cavab verdiyi münasibətilə müşkülata düşmüşdür. Bu təkliflər bir həftə müzakirə edildikdən sonra, mövsuq [etibarlı] mənbələrdən verilən xəbərlərə görə, Klemanso bugünkü iclasda demişdir ki, o ancaq Almaniyaya verilən sülh şəraitinin az bir yerlərinin dəyişilməsinə razı ola bilər. Çünki Fransa Palatası, həmçinin Fransa əhalisi güzəştdə bulunmağın qəti surətdə əleyhinədirlər. Lloyd Corc güzəştdə bulunmağın lazım olduğunu göstərməkdədir. Onların arasında qalmış olan Vilson həmçinin Klemanso şəxsində mümaniətə [çətinliyə, maneəyə] düçar olmuşdur. Lloyd Corcun rəyincə, hərgah sabahkı iclasda ümumi saziş hüsula gəlməzsə, sülh müahidənaməsi [sazişi] bir çox münasibətlə təbdil edilməlidir [dəyişdirilməlidir]. Çox mümkündür ki, düşənbə [bazar ertəsi] gününə kimi ancaq cavab hazır olsun.

İtaliyanın Sülh Konfransına dəvəti

Üç dövlət nümayəndəsi Şurası İtaliyanı Sülh Konfransına dəvət etmişdir ki, yenə Sülh Konfransında öz mövqeyini tutsun. İtaliyanın Sülh Konfransına dəvət edilməsinə görə təsəvvür edilir ki, İtaliya bu təklifi qəbul edəcəkdir və sülh müahidənaməsi almanlara verilən kimi münasibat başlanacaqdır.

Şərqi Afrika müstəmləkəsi

Londondan xəbər verirlər ki, Belçika heyəti sədri Himans ilə Almaniyanın Şərqi Afrikadakı müstəmləkəsinin müqəddəratını müzakirə etmək üçün Milner Parisə dəvət edilmişdir. Belçika heyəti xəbər verir ki, Vilson və Himans Şərqi Afrika mandatı məsələsini Milner ilə bərabər müzakirə etməyi qərara almışlardır.

Almaniya və sülh

İyunun 8-də Berlindən xəbər verirlər ki, sülh müahidənaməsindən hasil olan təsirə görə, üç gündür ki, birja bağlanmışdır. "Montaq çaytunq" qəzetəsi xəbər verir ki, bütün Almaniya firqələri sülh müahidənaməsini bu surətdə qəbuledilməz bir şey hesab edirlər.

Sülh şəraitinə əlavə

London - Sülh şəraitinə olan əlavədə denilir ki, mütarikə [atəşkəs] elan edildiyi andan Almaniya hökuməti istila qoşunlarının məxaricini verməlidir. Birinci olaraq bu xərclər verilməlidir. İkinci xərc isə müharibədən Müttəfiqlərə toxunan xəsarətlərin ödənməsidir. Mal xaric etmək barəsində Müttəfiqlər lazım bildikləri şərtləri qoyacaqlar. Almaniya Bolqariyaya, Türkiyəyə, Avstriyaya və Macarıstana müharibə zamanı müavinət olmaq üzrə verdiyi pulları Müttəfiqlərə verməlidir. Müharibədən qabaq Almaniyanın Türkiyə, Bolqariya və Avstriya-Macarıstandan olan iddialarını və bu dövlətlərlə bağlanan müahidə haqlarını Müttəfiqlərə güzəşt etməlidir.

Belçika borc istəyir

London - Belçika dəvairində [dairələrində] deyirlər ki, hərgah bilatəxir [dərhal] Belçikaya 100 milyon lirə istiqraz [borc] verilməzsə, Belçikanı gözlənilən bədbəxtlikdən mühafizət etmək olmaz. Əhvalın qayət kəskin olduğundan, Rəisi-vükəla Delakruaya və sair Belçika nazirləri Parisə varid olmuşlardır [gəlmişlər]. Xəbər verilir ki, Paris Sülh Konfransında olan Belçika mürəxxəsləri [nümayəndələri] Fransaya məlum etmişlər ki, hərgah istənilən kredit Belçikaya buraxılmazsa, o zaman Belçika sülh müahidənaməsini [sazişini] imza edə bilməyəcəkdir. Üçlər Şurası Belçikaya müavinət etməyə hazır olduqlarını izhar etmişdir [bildirmişdir]. Belçika nümayəndələri bu əhvalı öz dövlətlərinə məlum etmişlərdir.

Macarıstan məsələsi

Paris - Bu gün Dövlətlər Şurası Macarıstan qoşunlarının Çex-Slovakiyaya soxulmalarının nə qədər dəhşətli bir iş olduğunu müzakirə etmişdir. Alınmış olan məlumatdan anlaşılır ki, hər iki tərəf vüsətli iqdamatda [geniş təşəbbüsdə] bulunurlar. Bu işlərə Romaniya dəxi iştirak edir. Macarıstan məsələsi sülh əqdində Müttəfiqlərin zəhmətini daha çox artırır.

Sülh Konfransında ixtilaf

Paris - Lloyd Corc tərəfindən göstərilən maddələr barəsində sülh nümayəndələrinin arasında sazişlik olmadığına görə, Dövlətlər Şurasında daima ixtilafi-rəy [fikir ayrılığı] olur. Sülh Konfransının işləri tamamilə dayanmaq ehtimalı vardır. İşlər getdikcə ciddiləşir. Zira nümayəndələr güzəştdə bulunmaq istəməyirlər. Bunlar özlərinin davada iştirak etdiklərini və dava üzündən xəsarət gördüklərini meydana qoyurlar.

İSTANBULDA HƏYƏCAN

Vilson prinsipinin haqqında tətbiq olunacağını mütəvəkkilanə [təvəkküllə, ümidini Allaha bağlayaraq] və saf bir türk etiqadı ilə bəkləyib duran Osmanlı türkləri Paris Konfransının Türkiyə haqqındakı haqsız və hələ İzmir xüsusundakı qansız qərarına qarşı, coşmuş məmləkətin hər tərəfində qələyan və həyəcanlarla dolu mitinqlər, protesto nümayişləri icra etmişlərdir. Ən böyük nümayişlər İstanbulda vaqe olmuş. Aldığımız türkcə qəzetələrdən "İzmir işğalı münasibətilə" vaqe olan nümayişlərin surəti-cərəyanını aşağıya dərc ediriz.

"Zaman" qəzetəsi yazır ki:

İzmirin işğalını protesto etmək üzrə Fateh parkında müəzzəm [böyük] bir mitinq əqd edilmiş və bu mitinqə minlərcə türk və müsəlman, erkək və qadın iştirak eyləmişdir. Mitinqin icrasından xəbərdar olan və əsasən üç gündən bəri qəlbləri qanayan türk və müsəlmanlar dün saat 1-dən etibarən Fateh parkında Bələdiyyə dairəsi önündə təcəmmö etməyə [toplaşmağa] başlamış və pək qısa bir müddət zərfində mitinqə iştirak edənlərin ədədi 40-50 min kişiyə [nəfərə] baliğ olmuşdur [çatmışdır].

Saat 3-ə doğru Bələdiyyə dairəsinin üst qatındakı balkonun tərəfində mövcud pəncərələrdə ay-yıldızı siyah birər bayraq asılmış və bu lövheyi-matəm [matəm lövhəsi] bütün hazirunu [orada olanları] ağlatmışdır.

Bir az sonra balkonun qapısı açılmış və Hüquq fakültəsi namına iradi-nitq edən [nitq söyləyən] [Əhməd] Səlahəddin bəy, haqqımızda rəva görülən müamiləni [rəftarı] bütün mövcudiyyəti-qəlbiyyəmizlə protesto etmək üzrə əqd olunan mitinqin xitamından sonra hər kəsin dağılması lazım gəldiyini bəyan və əfradi-millətin [millət fərdlərinin] təzahürat və müstədəyatını [tələb və istəklərini] xaki-payi-şahanəyə [padşaha] ərz etmək üzrə bir heyətin Sarayi-hümayuna [Padşah sarayına] ezam olunacağını təbliğ eyləmişdir.

Mütəaqibən [onun ardınca], Xalidə Ədib [Adıvar] xanım möhtəz və müəssir [titrək və təsirli] bir səda ilə bərvəchiati [aşağıdakı kimi] bir nitq irad eyləmişdir:

"Türklər, müsəlmanlar!

Türk və müsəlmanlar bu gün ən qara gününü yaşayır. Gecə qaranlıq bir gecə. Fəqət insanın həyatında sabah olmayan gecə yoxdur. Yarın, bəlkə, müşə'şə' [dəbdəbəli], parlaq bir sabah olacaqdır. Yalnız işıq gəldiyi vaxt gözümüzü günəşə qaranlığı görən bayquşlar kimi açmayalım. Millət eyi və fəna günlər gördü. Günah dəqiqələri və şanlı dəqiqələr yaşadı. Fəqət, qardaşlar və qadınlar, o qədər qan axıtdıq ki, bu qan bütün dünyanın günahını yıxayacaq qədər təmiz və məbzuldur [çoxdur]. (Hazirun arasında qələyan [Camaat arasında həyəcan].) O qan bizim vəzifəmizi təyin etdi, bizə bir vəzifə buraxdı. Xanımlar, sizin əlinizdə tüfəng, top yox, yalnız haqq və Allah var! (Alqışlar) Tüfəng və top düşər, haqq və Allah baqidir [əbədidir, qalıcıdır]. Topun üzünə tükürəcək qədər övladlar, analar, qəlbimizdə eşq və iman və millət duyğusu var, heç qorxmayacaqsınız!

Xanımlar, türklər, müsəlmanlar, silahla çalışammazsınız; haqq və Allah sizinlədir. Dünyada millət sifətinə layiq bir millət olduğumuzu erkək, qadın, hətta ixtiyar və çocuqlarımıza qədər isbat etdik. Bu gün məmləkətimiz təqsim [parçalanmaq] təhlükəsi qarşısındadır. Addım-addım ədədən kəndi dunumuzdakı [sayca bizdən aşağıda olan] millətləri başımıza əfəndi [ağa] yapmaq istəyirlər. Bu gün İzmir, yarın Konya, o biri gün İstanbul. Sonra müsəlman dünyasının başı olan türk susdurulmuş, əsrlərcə Avropanın istədiyi şey hüsul bulmuş [əmələ gəlmiş] olacaqdır. Binaənileyh [ona görə], Avropaya qarşı mövcudiyyətimizi göstərmək və səsimizi, haqqımızı eşitdirmək üçün bu gün qüvvətli və mətin bir millət halında bulunmaq lazımdır.

Arxadaşlar, müsəlmanlar, türklər! Bu gün buraya toplanan bizlərin bir vəzifəmiz var. Biz sözümüzü onlara dinlədəmməyiz. Sözümüzü padşahımıza dinlədəriz. Və milləti ən çox təmsil edəcək bir Kabinə [Hökumət] istəriz. Zira istəyəcəyimiz bəsit və ülvi bir haqdır. Padşahımıza xalqın hissiyyatını təbliğ edər və deriz ki, işdə, qara bir gün yaşayırız. Bu gün hərkəs susmuşdur. Və türk müsəlman, padşahının ətrafına toplanmışdır.

Bütün aləmi-islam, həpimiz ruhumuzun infialını [həyəcanını, coşmasını] burada izhar ediriz. Hissə malik olan millətlər ölməzlər, öldürüləmməzlər. Ölsələr, bəsübə'dəlmövtə [ölümdən sonra dirilişə] malik olarlar. Duyğusu, hissi olmayanların təkrar dirildiyini görürüz. Nasıl olur da, bu müəzzəz [əziz] hissi darülfünunda, burada izhar etmiş olan bir millət qaldırıla bilər?

Biz müsəlmanlar Allaha etiqad və onun ədalətinə imanımız vardır. Zaman bizimlə bərabər olacaqdır və Cənabi-Haqq haqqımızı istehsal edəcəkdir. Haqq kəlməsi həm hüququmuzu, həm Cənabi-Kibriyanı [Allahı] ifadə edir. Hissiz qadın türk qadını deyildir."

Bədəhu [sonra] Təhsin Fazil bəy bərvəchizir bir nitq irad etmişdir [aşağıdakı kimi bir nitq söyləmişdir]:

"Qardaşlar!

Pək dərin hörmətlərlə təqdis etdiyimiz [müqəddəsləşdirdiyimiz] camelərimiz, mədrəsələrimiz, bütün müqəddəsatımız [müqəddəs dəyərlərimiz], sevgili İzmirimiz, həpsi, hapsi içtə bu gün yalançı bir haqq və ədalət naminə zorla əlimizdən alınır, boğazlanır, irzimiz, namusumuz çiynənir [tapdalanır], yaşamaq haqqımız qəsb olunur.

Ey türk!

700 sənəlik səltənətin qəlbinə endirilmək istənən paslı xəncər səni milli vəzifənə dəvət edir. Pək əla bilirsən ki, İzmir dədələrinin qəhrəmanlığı ilə yoğrulmuş Anadolumuzun bir beşiyi, bir yatağı, nəhayət, bir məzarıdır. Bu gün İzmirsiz bir Anadolu ruhsuz bir cəsəddir. Vətən bu gün üçün səndən sükunət, yarın üçün həyat və hərəkət bəkləyir.

Qardaş!

Bu gün düşmənlərin yayqaralarından [hayküyündən] saqın kədərlənmə və bil ki, səni fəlakətə, inqiraza [çöküşə] sürükləyəcək kədərindir. Saqın badbin olma."

Mütəaqibən [onun ardınca] Hüseyn Raqib bəy bir nitq irad etmiş və demişdir ki:

"Aydın efesi və onun əsəbiyyəti-qövmiyyəsi [milli təəssübkeşliyi, milli qeyrəti] öylə bir ustura [ülgüc] mahiyyətindədir ki, onu udmaq istəyənlərin qırtlağını yırtar. Bizimlə bərabər yaşamaq istəməyənlər üçün qapılarımız açıqdır. Gəldikləri yerə gedə bilərlər. Fəqət biz kəndi yurdumuzda heç bir millətin bizə hakim, bizə əfəndi olaraq yaşamasına təhəmmül edəmməyiz [dözə bilmərik]. Bizi qovmaq istəyənlərin haqqı satır və kötük olacaqdır."

Bunlardan sonra daha bir çox nitqlər irad edilmiş və təzəhürati-milliyyədən [milli tələblərdən] zatihəzrətişəhriyarini [padşah həzrətlərini] xəbərdar etmək üzrə mabeyni-hümayuna bir heyəti-məxsusə [xüsusi bir heyət] ezam edilməsi qərargir olduqdan [qərarlaşdırıldıqdan] sonra mitinqə nəhayət verilmişdir.

Mitinq heyəti Sarayi-hümayunda

Mitinq heyəti tərəfindən müntəxəb [seçilmiş] heyət dün Sarayi-hümayuna gedərək sərqərini-həzrətipadşahi Yavər paşa tərəfindən böyük bir təəssürlə [mütəəssir, kədərli, duyğulu bir halda] istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

Heyət mitinq qərarını zati-həzrəti-şəhriyariyə iblağ eyləmiş [bildirmiş] və tərəfi-şahanədən izhari-təəssür buyurulmuşdur [padşahın mütəəssir olduğu, kədərləndiyi bildirilmişdir].

Heyət bədəhu [sonra] ezaz və ikram edilmiş [əzizlənmiş və hörmət görmüş] və ərzi-şükran ilə övdət etmişdir [təşəkkürünü bildirməklə geri qayıtmışdır].

DAĞISTANDA

Şimali Qafqaziyanı dabravollardan boşaltmaq əmri

(Xüsusi)

Cənubi Rusiyanı (Şimali Qafqaziyanı) Dabravol ordusundan boşaldıb tezliklə Dabravol ordusunu Rusiyaya çəkmək haqqında Yekaterinodarda olan Cənubi Rusiya Qüvayi-müsəlləhəsi [Silahlı qüvvələri] Baş komandanından 1073 nömrəli bir əmrnamə alınmışdır. Baş komandan elan edir ki, vətənin xilasi vahid komandanlıqla, vahid və ali hökumətdən asılıdır. Baş komandan xəbər verir ki, o özü də Rusiya dövlətinin Baş hökmdarı və Rusiya ordularının Baş komandanı olan admiral Kolçaka tabe olur.

Butayevin həbsi

Dağıstan Hökumətinin sabiq naziri [Aslambek] Butayev öz işlərini bitirməkdən ötrü Tiflisdəki Zaqafqaziya Konfransından qayıtdıqda, iyunun 13-də Petrovsk mövqifində [stansiyasında] dabravol [könüllü] əsgərləri tərəfindən həbs edilmişdir.

Teymurxanşurada

Teymurxanşuradan [Buynakskdan] xəbər verirlər ki, mühimmati-hərbiyyənin [silah-sursatın] və qeyri ləvazimatın kazaklara verilməsi haqqındakı xəbərlər əhalini həyəcana salmışdır. Şeyx Əli Hacı [Akuşinski] bu xəbərin doğru olmağını soruşub, Dağıstan əhalisinin müsəlləh [silahlı] surətdə hücum edəcək ehtimalı olduğunu göstərir. General [Mikayıl] Xəlilov cavab məktubu və əmrnamə nəşr edib, bu şayiələrin əsilsiz fikirlər olduğunu göstərmişdir. Əhali arasında müşahidə edilən həyəcana görə Teymurxanşuraya Dabravol ordusu hissələri gəlmişdir. Hökuməti camaat tərəfindən intixab edilmiş [seçilmiş] nümayəndələrə verməkdən ötrü Dağıstan hökmdarı ramazan ayının 5-də Teymurxanşurada ictima [yığıncaq] dəvət edilməsi binagüzarlığını [sərəncamını] vermişdir. Həmin ictimaya general Erdeli də gələcəkdir.

Admiral Kolçakın əks-təklifi

Petrovskdan alınmış son xəbərlərə görə, şəhərdə admiral Kolçakın nimrəsmi [yarı rəsmi] surətdə olan cavabı şəhərin divarlarına yapışdırılıb və ağızda da şaye olmaqdadır [şayiə kimi danışılmaqdadır]. Bu cavab bolşeviklərin başçısı olan Leninədir.

Admiral Kolçak şimdilikdə Rusiyada davam edən Vətəndaş müharibəsinin Rusiya üçün mühlik [təhlükəli, öldürücü] bir şey olduğunu etiraf edərək, firqə münaziəsindən [çəkişməsindən] nəşət etmiş [irəli gəlmiş] olan qan tökülmənin dayandırılmasını lazım bilir. Fəqət yalnız sosialist firqələri başçılarından hökumət təşkil edilməsinə razı olmayıb, Kolçakın rəyinə görə, hökumətə yalnız firqələrdən deyil, hər bir siyasi cərəyan nümayəndələri daxil olmalıdırlar. Sonra Kolçak tələb edir ki, bolşeviklər əllərində olan silahı təslim edərək bütün rus cəbhələrində hərəkati-hərbiyyəni dayandırsınlar. Bundan əlavə, tələb olunur ki, ancaq edam cəzası tərk edilib, bolşeviklər gələcəkdəki Məclisi-Müəssisana müti olsunlar. Axırda Kolçak bunu da bəyan edir ki, hərgah bolşeviklər sazişə gəlməsələr, dabravolların şiddətli təcavüzlərinə düçar olacaqlar və gələcəkdə bolşeviklər Ümumrusiyanın Fövqəladə Divanına veriləcəkdirlər.

BAKIDA DÜNKÜ QƏLƏYANİ-HƏMİYYƏT

Azəri türkləri müqəddəratlarını əllərinə aldıqları gündən şimdiyə qədər kəndi hakimiyyət və millətlərinin, hürriyyət və istiqlaliyyətlərinin bəhəqq [həqiqi] qiymətini təqdir və mühafizeyi-mövcudiyyətə malik olmaq haqqını da ehqaq [haqqını verən, o haqqa layiq olan] və əbədiyyən də haqq və hakimiyyət və istiqlaliyyətə layiq bir millət olduğunu mütəaddid [çoxsaylı] dəfələr göstərmiş, sırası gəldikcə yenə göstərəcəkdir.

Bundan məqsəd, Rusiya hökumətinin Qafqaz millətlərində qətiyyən bir haqqı və millətlərin isə rus istibdadına əsir olmağa dəxi heç bir məcburiyyətləri olmadığı halda, o mənhus idarə bu millətlərin hüquqi-milliyyə və hüquqi-səriհələrini [açıq-aşkar hüquqlarını] qəsb və hər şeydən məhrum bir istibdad əsarətinə məhkum eyləmişdir. Bilaxirə [sonra], şu millətlərin səlaməti və hüquqi-məğsubələrinin istirdadı [qəsb edilmiş hüquqlarının geri alınması] xüsusunda, saheyi-ədalətin isə o həlqeyi-mələnətdən təxlis ilə [o lənətli halqadan xilas olmaqla] haqqı həqiqətən təzahür yolunda məhzən [məhz] aləmi-mədəniyyət və aləmi-insaniyyətə bir xidmət olmaq üzrə milyonlarca məhəbbətkaranın [məhəbbət bəsləyənlərin] xunrizanə [qanlı] çarpışmaları ilə meydana gələn rus inqilabı Qafqazda bulunan miləl və əqvama [millətlərə və tayfalara] maddi və mənəvi bir səlahiyyət və sərbəstiyi-tammə [tam bir sərbəstlik] bəxş eylədi.

İştə, bu səlahiyyət və sərbəstlik sayəsində hər millət bulduğu mühit daxilində haqq və hakimiyyət və millət və hüquqi-hökmraniləri ilə qayeyi-amallarını kəndi əllərinə aldılar.

Şu şərtlə ki, irəlidə müstəqillən yaşamaq kimi bir üsuli-idarənin təmini cəhətində müqtəzi şəraiti haiz olan [lazım gələn şərtləri özündə daşıyan], daha doğrusu, daimi surətdə mövcudiyyətini göstərən bilcümlə miləl və əqvamdan ötədən bəri məskun və mütəvəttin [bir yerdə yerləşmiş və bir yeri özünə vətən tutub yaşayan] yoluna gəldiyi mühitdə hər qövm mənsub bulunduğu millət və milliyyətindən münfək və mütəfərriq [ayrılmış və qopmuş, uzaqlaşmış] bulunmamaq və başlı-başına idarə olmaq haqqını da kəsb eyləmək [qazanmaq] şərti ilə bu kimi hüquq və şəraiti cəm olan millətlərin elani-məşrutiyyətdən sonra müctəmiən [birgə] və müstəqillən idarə olmaq haqqına malik olmalarından dolayı Qafqazda bir qaç hökumət meydana gəldi.

İştə bu səbəbdən olaraq Qafqaz hökumətlərinin hüququnu mühafizə eyləmək və hər bir millətin müqəddəratını kəndi əlinə tövdi [tapşırmaq] və eyni zamanda da bir millət digər bir millətin bir qarış torpağına əl uzatmasına və bu kimi məsaildən mütəvəllid [məsələlərdən irəli gələn] qarışıqlar zühuruna meydan verilməmək üçün Qafqazdakı gənc hökumətlərin istiqlaliyyətlərinin müvəqqətən himayəsi düvəli-müəzzəmə [böyük dövlətlər] tərəfindən təmin və bu vəsilə ilə şimdiyə qədər yenə hami sifəti ilə Qafqazda hami dövlətlərin ordusu bulunur.

Şurası şayani-ərzdir [qeyd edilməlidir] ki, bugünkü gündə Qafqazda hüquqi-miləl olduğu üçün hər hanki bir millət təksiri-nüfusca [əhalinin sayına görə] əksəriyyətə malik olduğu halda həmhüdud bulunduğu hər hanki bir hökumətə əksəriyyətlə iltihaq eyləmək [qoşulmaq] fikrindəki sərbəstiyi-amalü əfkarına [arzu və düşüncə sərbəstliyinə] malikiyyəti hissi ilə bu fikrin tərvicinə mümaniətə [rəvac tapmasına mane olmağa] heç bir kimsənin haqq və düxulu [dəxli] olmayacağını gərək Rusiya inqilabi-kəbiri [böyük Rusiya inqilabı] və gərəksə düvəli-hamiyyə [himayəçi dövlətlər] bu xüsusu məqul [mümkün, ağlabatan] və milli bir səlahiyyət vermiş ikən, Denikin[in] Dağıstanı işğal ilə təkrar rus istibdadını diriltməsi, xülasə, Qafqazda zühura gələn bu kimi amali-məfsədətcuyanə hərəkatın [fitnəkarlıq məqsədi güdən hərəkətlərin] alət və səbəbi-iqası [icra edilməsinin vasitə və səbəbi] rus müstəbidlərinin və Denikin misilli düşmənlərinin fikri-xainanələrini tərvicə [xaincə planlarına rəvac verməyə] çalışmalarına heç bir məna verilməyir.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 16 iyun (Bazar ertəsi günü) tarixli 205-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Halbuki dağıstanlılar, hüquqi-millisinin mühafizəsi uğrunda ta əvvəlcə rusun köklü istibdadında belə 25 sənə mütəmadiyən [fasiləsiz] qan tökmüşdür. O vaxtlar belə mövcudiyyətini göstərmişdir. Hüququnun müdafiə və istirdadı [əldə edilməsi] üçün çalışan və çarpışan bir millətin haqqı heç bir vaxtda kətm edilməmişdir [gizlədilməmişdir, üstü örtülməmişdir].

Hürr məmləkətlərə təkrar rus istibdadını soxacaq və kəndisinə bir mövqe işğal edəcək demək, bir taqım ünsürü ətrafına toplayaraq əsassız bir məqsədin və məntiqsiz bir hərəkatın nəticeyi-əliməsindən mütəvəllid [əzablı nəticəsi səbəbindən] Qafqazda Denikinin xəyanəti rollarında tökülən qanların, sönən xanimanların səbəbi həp istibdadı diriltmək deyilmidir?

Hənuz vücuda gəlmiş gənc hökumətlərin saheyi-aləminə siyahlar [qaralar] və gəncineyi-həyatına xatimələr [həyat xəzinəsinə son vermək], tərəqqi və təfəyyüzünə [inkişafına və yüksəlməsinə] maneələr, iqbal və istiqbalı [bəxti və gələcəyi] ilə hürriyyət və istiqlaliyyətinə sədlər çəkmək və zərbələr vurmağa qalxışmaq şöylə dursun, bunların müqəddəratları ilə pəncələşərək məhvinə çalışmaqla ölmüş bir rus istibdadına təkrar can verməkmi istəyirlər?

Lakin yenə Denikinin dediyi olmadı. Denikinin bundakı istifadəsi ancaq bir cinayət hürriyyəti olmuş oldu. Denikin Dərbəndə qədər gəldi. Denikin gələmməzdi. Denikini gətirdilər. Denikini gətirən əsbab [səbəblər] isə [Mikayıl] Xəlilov və əmsalı misilli [bənzərləri kimi] xaini-din və xaini-millət olan alçaqlardır. Bunu isə bilsinlər ki, Qafqazdakı 30-40 milyon islamın ağ ciyəri Azərbaycan isə, qaraciyəri Dağıstandır. Bu iki cüz heç bir vaxt bir-birindən ayrılmaz. Netəkim də ayrılmadı. Dağıstanlılar o vaxt məğlub olmuşdusalar, fəqət ruhları ölməmişdi.

Bu Dağıstan məsələsi əhalimizdə o qədər bir qələyan [həyəcan] hüsula gətirdi ki, hətta dünkü gün Bakıda bilümum [bütün, ümum] əhalimiz və bütün fəhlələrimiz, ümumiyyətlə tətil və bir əhli-səlib [xaçlılar] kimi bir ordu təşkil edərcəsinə əllərindəki hürriyyət və istiqlaliyyətlərinin nümuneyi-müməssili [timsalı, nişanı] olan rəngarəng bayraqlarla Bakı şəhərinin hər tərəfin[d]ə – əvvəla ingilis qərargahının, sonra da Parlamanın önündə Denikin və sayəsi olan xainlərin əleyhinə mitinqlər və nümayişlər əqd [təşkil edərək] və minlərcə zükur və ünasın pişi-ənzarında [kişilər və qadınların gözü qarşısında] meydana bir atəşpareyi-cəladət [cəsarət qığılcımı] kimi atılan natiqlərin və o həmiyyətməndanın [vətən və millət qeyrəti çəkənlərin] söyləməkdə olduqları atəşin və hərarətləri nitqlərinin hər kəlmə və fəqərəsində [bəndində] təkrar-təkrar "Qəhr olsun Denikin", "Qəhr olsun xainlər" misilli təhriki-qələyan [təhrikedici, qızışdırıcı] kəlmələrinin südurunda [meydana çıxışında] hazirunun yekzəban və yekfikir [camaatın bir ağızdan və həmfikir olaraq] və mərbut [bir-birinə bağlı] bir qəlblə xalisanə olaraq [ürəkdən, səmimiyyətlə] "Qəhr olsun" nidaları ilə təsdiq və iştiraki-amal və iştiraki-əfal [niyyət və əməllərə qoşulması] və dəqiqələrcə sürəkli davam edən şiddətli alqışlar da bu millətin nasıl bir yaşamaq haqqına mühiqq [layiq] və nasıl bir mühafizeyi-mövcudiyyətə malik və hökumət və istiqlaliyyətinə nə kimi bir zəhir [dayaq] və müin [köməkçi] olduğunu bu kərə yenə göstərmiş olduğu əzm ilə mövcudiyyətini isbat eylədi.

Hökumətin və Parlamanın isə hakimiyyət və istiqlaliyyətinin əmnü mühafizəsi [təmin edilməsi və qorunması] uğrunda nasıl bir köks gərəcəyi və nə dərəcə gərmiyyətdə bulunacağı [nə qədər hərarətlə çalışacağı] keçənki Məclisi-Məbusanda vermiş olduqları vəd və təminatlarla qərarlarından anlaşılmış və bu vəd və qərarlarının da həqiqətən amil [təsirli] olduqları təqib edilməkdə olan məsai [səy] və ittixaz edilə gələn tədabir və təvəssül [daimi surətdə həyata keçirilən tədbirlər və görülən işlər], əsasən göstərir, demək ki, nə millətin hökumətə qarşı bir deyəcəyi qaldı və nə də hökumətin millətə.

Hökumət millətinə hakim və millət isə hökumətinə köməkçi olunca, hər şeydə istehsali-müvəffəqiyyət [müvəffəqiyyətin əldə edilməsi] Allahdandır.

Öylə isə, yaşasın mərbutiyyət [bağlılıq, sədaqət]. Var olsun milliyyət, həmiyyət. Qəhr olsun xain fikirlər.

Çubuqçuzadə Yusif Camal

QARABAĞ MƏSƏLƏSİ

Qarabağ məsələsinin sülh və asayişlə həll edilməsi xüsusunda nə qədər qəzetələrdə məqalələr, nəsihətlər yazıldısa da, siyasi məhfillərdə [dairələrdə], məclislərdə və Parlamanda nə qədər mübahisələr, sübut və dəlillər gətirilib Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz bir hissəsi olması danışıldısa da, ağıl və məntiqlə işi həll etməkdən həmişə uzaq qaçan daşnaklar axirüləmr [axırda] genə də yüzlərcə fəqir və bigünahların qanlarına bais olub, yüzlərcə uşaqları atasız qoyub, xanimanları viran qalmağa bais və səbəb oldular.

Qarabağa general-qubernator təyin edilmiş [Xosrov bəy] Sultanov cənabları budur tamam dörd aydır ki, gah Şuşadakı ingilis nümayəndələri ilə və gah bizzat [şəxsən] ermənilərin sərkərdə və nümayəndələri ilə mülaqatda bulunub [danışıqlar aparıb], məsələnin qan tökülməksizin həll edilib qurtarmasına çalışmaqda idi. Dəfəatla [dəfələrlə] yığıncaqlar, iclaslar olub, laəqəl [heç olmasa] ingilislərin özləri dedikləri kimi, Sülh Konfransının axırına kimi Qarabağın hökuməti erməni və müsəlmanlardan mütəşəkkil bir idarənin əlinə tapşırılmasına da inadlı ermənilər genə də razı olmayırdılar. Bu razı olmamaqları bir tərəfə dursun, hətta Şuşada oturub bütün Qarabağın Ermənistanını [Qarabağın ermənilərini, ermənilər yaşayan yerlərini] çulğalayıb, hər iki-üç həftədən bir milli qurultaylar qurub əhalini dinc və sakit öz işinə getməyə buraxmayırdılar. Bütün bu günahlar həman beş-altı nəfər İşxanyanlar ilə Şahnazaryanların inad və hisslərinin nəticeyi-mənhusələri [pis, nəhs nəticələri] idi ki, axirüləmr iyunun 5-dən başlayıb genə Qarabağ səhralarını, dağlarını və meşələrini günahsız insan qanına və ahü-naləyə boyadı.

Şuşada olan Milli Komitənin "siyasəti" nəticəsi olaraq bu axırlarda heç bir gün yox idi ki, Şuşanın ətraf kəndlərinin yavuqluğundan keçən Şuşa yollarında ermənilər müsəlmanlara hücum edib qətl-qarət etməmiş olsunlar. Böylə ayrı-ayrı ittifaqlar [hadisələr] çoxalıb axırda ümumi bir partizan davasına mübəddəl olmuşdu [çevrilmişdi]. Ermənilərin hücumları, gündüz günorta çağı beş-altı nəfər yol ilə keçən müsəlmanların mal və atları ilə bir yerdə oğurlanması və hətta meyitlərinin də verilməməsi hətta ingilisləri də heyrətə salmışdı. Bu axırlarda çöldə, yollarda olan hadisələr yavaş-yavaş şəhərə də sirayət etmişdi.

İyunun 2-də üç nəfər müsəlmanlardan şəhərin erməni hissəsində tutulub tərki-silah edilməsi camaatı bir az həyəcana salmışdı. Bu tərəfdən də şose ilə gedən köçərilərə erməni hissəsi tərəfindən daimi güllələr atılıb və hərdənbir hücumlar edilib at, qoyun oğurlanması da əfkari-ümumiyyəyə [ictimaiyyətə] pək fəna təsir etməkdə idi.

Şuşanın erməni hissəsində müsəlmanlara olan hücumlar, hədələr o qədər artmışdı ki, poçta, dövləti xəzinə [dövlət xəzinəsi] və sair dövləti idarələrə müsəlmanların gediş-gəlişi kəsilmiş kimi idi. Hətta erməni hissəsində Azərbaycan hökumətinin tərəfindən nəşr edilmiş təzə pulları da qəbul etməyib, alış-veriş etməyirdilər.

Qarabağın və baxüsus [xüsusilə] Şuşa şəhərinin əhvalını və həyati-ictimaiyyəsini bilənlər özləri biləcəklər və təsəvvür edəcəklər ki, iş bu məqama yetişəndə həyati-ümumi hanki bir halətdə olar. Ermənilər qəsdən və əmdən [bilə-bilə] get-gedə əfkarı [fikirləri] və ruhları həyəcana salıb, dəstə-dəstə bazarlarında və şəhərin kənarlarında gəzməklə özlərinin bir hücuma və ya davaya hazırlanmaqlarını sübut edirdilər.

Ayın 5-ci günündə müsəlman hissəsində olan bir neçə nəfər erməni sənətkarları, dərzilər, xərratlar, xəncər, tüfəng ustaları saat 10 tamam olan kimi qapılarını bağlayıb əcələ ilə öz məhəllələrinə getdilər. Bu əhvaldan yarımca saat keçməmişdi ki, erməni hissəsindən əvvəlcə meydançadan, sonra kazarma və Üçmıx tərəfindən tüfənglər açılıb, köçərilərə və müsəlman hissələrinə güllələr yağdırılmağa başlanıldı. Dərhal ermənilər dəstələrlə öz səngərlərinə çəkilməyə başladılar. Bununla bərabər, yüz nəfərə kimi müsəlləh [silahlı] ermənilər Zastav tərəfdə köçərilərin səlamətliyi üçün və onları yola salmaq üçün qoyulmuş mühafizə dəstəsinə hücum edib onları tərki-silah etməyə qəsd etmişlər. Bunların arasında bir az atışma olub, üç-dörd nəfər əsgər və bir nəfər də zabit yaralanıb, axırda bir nəfər əsgər tərəfindən açılmış əl bombası ilə hücum edənlərdən bir neçəsi yaralanıb, yerdə qalanı da qaçmağa üz qoyublar.

İşin əvvəlində qarmaqarışıq düşən kimi ermənilər hücum edib köçərilərdən bir neçə nəfər kişi və övrət və bir qədər də malqaralarını tutub öz aralarına aparmışlar.

Bu əhvalat əhaliyə yetişən kimi dükan-bazar bağlanıb, hərə tüfəngini götürüb bir türfətüleyndə [bir göz qırpımında] səngərləri tutub davaya amadə [hazır] oldular. Şuşadakı batalyonun cavan əsgərləri ildırım kimi hücum edib əhali ilə bir yerdə erməni hissəsinin qabağında olan, ermənilərin ən mühüm olan Üç-mıx adlı səngərlərini işğal etdilər. O gün sübhdən başlanmış atışma axşamadək davam etdi.

Bu arada ingilislərin nümayəndələri gəlib general-qubernatora vədə verdilər ki, işi sülhlə qurtarmaq üçün qubernator hanki tələbləri edərsə, onlar ermənilәri məcbur edəcəklər ki, tələbat qəbul edilsin. Bu əhvalatdan sonra əhalini sakit edib cuşxüruşa gəlmiş milli qələyanı [aşıb-daşan milli həyəcanı] saxlamaq istəyən general-qubernator həzrətləri olmazın zəhmət və məşəqqətlərlə ancaq ikinci gündə atışmanı kəsib sakitlik sala bildi. Ermənilərin həyasızlıq dərəcəsinə çatmış qaba hərəkətləri, orada-burada namərdanə hücumları əhalini o qədər təngə gətirmişdi ki, uşaqdan böyüyə kimi hamı istəyirdi ki, birdəfəlik bu işə bir xitam çəksinlər.

General-qubernatorun ingilislər vasitəsilə erməni hissəsinə verdiyi ultimatumu hələlik bu iki mətləbdən ibarət idi: Birisi, ermənilərin Mərkəzi Milli Komitəsi əzalarının [üzvlərinin] Azərbaycan dairəsindən nəfy [sürgün] edilmələri və ikincisi, Azərbaycan qoşunu ilə erməni hissəsindəki kazarmanın işğal edilməsi. Ultimatumun əvvəlinci maddəsi həman gün əmələ gətirilib, ingilislər erməni Mərkəzi Komitəsinin 4 nəfər üzvlərini həbs edib general-qubernatorun idarə nümayəndəsi ilə Azərbaycan sərhədinə kimi nəfy edilməyə göndərildi. İkinci maddə üçün iki gün vaxt istənildi ki, orada olan erməni qaçqınları oradan çıxarılıb kazarma təmir edilsin. Ancaq bu maddələr qəbul ediləndən sonra qubernatorun tərəfindən təyin edilmiş nümayəndə Səməd bəy Cəmillinski və bir neçə nəfər də ingilis zabitləri müsəlmanların səngərlərini gəzib qubernatorun hökmünü və atışmanın kəsilməsini onlara elan etdilər.

Ayın 7-də sübh saat 6-da ultimatumun ikinci hissəsi də qövldən feilə gəldi [həyata keçdi]. Şuşada olan batalyon və general-qubernatorun xüsusi konvoyu (kürdlər) nizamla batalyon komandirinin təhti-komandasında [komandası altında] olaraq erməni hissəsinə keçib kazarmanı işğal etdilər. Bu iş tamam şəhərin həyati-ümumisinin genə də öz qaydasına keçməsinə bais oldu. Məlum oldu ki, şəhərdə olub daimi əhalini qarışdıran və Azərbaycanın ziddinə gedən ermənilərdən bir çoxu həmin gecə şəhərdən çıxıb qaçıblar.

Bu intriqaçı və müfsidlərin [fitnəkarların] şeytənətkaranə halları nəticəsiz qalmadı. Həman o adamların təşviqləri ilə yol ilə keçən köçərilərə Qaybalı kəndində hücum olubmuş. Əvvəlinci gündə Qaybalı kəndlilər hücum edib köçərilərdən bir neçəsini öldürübmüşlər. Üçüncü gündə köçərilərin dalısı da gəlib güclənəndən sonra onlar özləri bir yerə yığılıb həman Qaybalı kəndə hücum ediblər. Axırda ermənilər qaçıb, arvad-uşaqlarını qoyub meşələrdə gizlənıblər. Köçərilərdən kəndə girib həman kəndi yandırmağa başlayıblar.

Bu əhvalat qubernatora çatan kimi filfövr [dərhal] öz adamlarını göndərib kəndi yanmaqdan saxlamaq istəmişsə də, amma iş işdən keçibmiş. Odur ki fövri [dərhal] həman kənddən qaçan arvad-uşaqları yüz nəfərə kimi qubernatorun adamları yığıb öz mənzilinə gətiriblər. Qubernator bunlara artıq mehribanlıq edib, dərhal çörəklərini verdirib istirahətlərinə çalışmışdır. Həmin tövr hücum edib köçərilərlə dava başlayan Bəhlul, Kərkicahan və Daşaltı kəndləri də köçərilər tərəfindən əhatə edilib yandırılmaq istənildiyi zaman qubernator xəbər tutub bu kəndləri yanmaqdan xilas etmişdir.

İndi bu saat Şuşada sakitlikdir. Həyat öz ümumi qaydasına girmişdir. Lakin şayiə və rəvayətlər var ki, ermənilər dəstə bağlayıb Əsgərana hücum etmək istəyirlər.

Təzədən vüqu bulacaq əhvalatı yazaram.

Məhəmməd Sadıq Axundzadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

"Xalq sözü"

Bu gün saat 2-də hər gün gündüzləri nəşr olunmaq üzrə türk dilində "Xalq sözü" adında yeni bir qəzetə nəşr ediləcəkdir.

Çay fabrikasının qapanması

Neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] Bakıda açılmış olan çay və qəhvə fabrikası gözlənilən surətdə mal istehsal etmədiyi müayinə və təsdiq edildiyindən, Bakı qubernatoru sərəncamı ilə qapanmışdır. Fabrika məhsulatı Bələdiyyə İdarəsinin Tibb-səhiyyə şöbəsi təbibləri tərəfindən işlənməyə lüzumsuz və zərərli olduğu təhqiq edilmişdir.

Tacirlərin ərizəsi

Bakıda olan bir çox tacirlər ərizə ilə qubernatora məlum etmişlər ki, onlar Lənkəranda külli miqdarda meyvə və qeyri mallar almışlardır. İndi həman malları Bakıya gətirmək mümkün olmadığından zəye olur. Bunu nəzərə alaraq tacirlər malların Bakıya gətirilməsindən ötrü gəmi verilməsini xahiş edirlər. Tacirlər Lənkəranda bir çox yerlərdə bağ və bostan aldıqlarını dəxi əlavə edirlər.

Həbsdən azad

Bakı qalabəyisi [komendantı] tərəfindən edilən binagüzarlığa [sərəncama] görə, Baki sakini Hacı Vahab Hacı Abbas oğlu öz oğlanlarını əsgərlikdən qaçırmaq qəsdi ilə gizlətməkdə müttəhim edildiyindən həbsə alınmışdı. İndi məzkurun [adı çəkilən şəxsin] oğlanları gəlib əsgərliyə yazıldıqlarından, özü həbsdən azad edilmişdir.

Əsgərlikdən qaçmaq cəzası

- Pirşağı kəndi əhlləri Vəliməhəmməd Hacı Əbdüssalam oğlu oğlunu əsgərlikdən qaçırmaqda müttəhim edildiyindən altı ay müddətinə həbsə alınmışdır.

- Nardalan kəndi əhlləri Kərbəlayi Əbdülbaqi Hacı Qədir oğlu, Məşhədi Abutalıb Məhəmmədəli oğlu və Sadıq Əmanulla oğlu öz oğlanlarını əsgərlikdən qaçırmaq qəsdi ilə gizlətməkdə müttəhim və oğlanları gəlincəyə qədər məhbus edilmişlərdir.

- Hövsan kəndi əhli Məhəmmədrəhim Atakişi oğlu öz oğlunu gizlətməkdə müttəhim edilərək oğlu gəlincəyə qədər həbsə alınmışdır.

Sürgün

Bakı qalabəyisinin binagüzarlığına görə, Babacan Osipov, Andrey Kolesnikov, Qramov, Lavrentiyev, Babayev və Cahangir Qasım oğlu asayişi-ümumini pozmaqda müttəhim və müzirr [ziyankar] şəxslər olduqları üçün Bakıdan sürgün edilirlər.

10 000 manat mükafat

Neçə vaxt bundan qabaq Bakıdakı Azərbaycan qoşun hissələrindən neçə nəfər əsgər ilə zabit Hacıağa Qasımov əslihə [silah] tutulan gəmini mühafizə üçün oraya təyin edilmişlərdi. Qasımov gəmidən bir çox şeylər oğurlayıb və tənbehdən qorxaraq 37 nəfər süvari əsgərləri özü ilə bərabər Bakıdan aparıb gizlənmişdir. Qaçaqlar getdikləri yollarda bir çox qarətlərdə bulunmuşlardır. Onları axtarmaq üçün ciddi tədbirlər ittixaz edilmişsə [təbirlər görülmüşsə] də, nəticə verməmişdir. İndi Bakı qarnizon naçalniki məlum edir ki, zabit Qasımov nə yerdə olduğunu bilən şəxslər tezliklə naçalnikə xəbər verməlidir. Həmin xəbəri gətirən şəxsə hökumət tərəfindən 10 000 manat mükafat veriləcəkdir.

Saxta sənədlərlə pul almağa qəsd

Bakı təhərri [axtarış] polis müdiri qubernatora məlum etmişdir ki, neçə gün bundan əqdəm [qabaq] neçə nəfər naməlum şəxslər saxta sənədlər vasitəsilə xəzinədən külli miqdarda pul almaq istədikləri haqqında məlumat alaraq öz agentələrindən bir nəfərini orada növbəyə qoymuş və həman şəxslər 550.400 manat pul alıb getdikdə sənədlərinin saxta olduğunu kəşf və özlərini tövqif [həbs] etmişdir. Göstərilən məblağ xəzinəyə qaytarılıb və şübhə üzrə orada qulluq edən bir nəfər dəxi tövqif edilmişdir [tutulmuşdur].

2 milyon manat qarət

Naberejnı küçədə Dadaşovun dokunda sükunət edən Böyükxanım Dadaşovanın evinə 8 nəfər naməlum şəxslər gəlib təhərri [axtarış] polis məmurları adlanaraq axtarış icra edərək getmişlərdir. Onlar getdikdən sonra xanım evindən 2 milyon manatlıq cəvahirat və pul qarət edilməsini kəşf etmişdir. Bədəfkarları tövqif etməkdən [cinayətkarları tutmaqdan] ötrü təhərri polis müdiri tərəfindən ciddi tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

İkinci uçastok ev komitəsində

Bolşoy Krepostnoy küçədə, 47 nömrəli evdə olan ikinci uçastok ev komitəsi həman uçastokda yaşayanlara xəbər verir ki, ikinci uçastokda olan kor uşaqların siyahısı yazılmaqdadır. Ev komitələrinə təklif edilir ki, az bir zamanda kor uşaqların siyahısını uçastok komitəsinə göndərsinlər.

Türk Müəllimləri İttifaqında

- Türk Müəllimləri İttifaqının ümumi iclası, hazırlanmış və idarə tərəfindən təsdiq olunmuş ibtidai məktəblərin proqrammasını təsdiq etdi. İdarə şu proqramnı Maarif Nəzarətinə göndərərək rica etmişdir ki, Nəzarət təsdiq edib tezliklə nəşr etsin, ta ki hər bir kitab təlif edənlər [yazanlar] şu proqrammaya mütabiq [uyğun] kitab təlif etsinlər. Hər bir məktəb şu proqrammadan Nəzarətdən istəyə bilər. Deməli, gələn sənə ümum məktəblərdə tərtib olunmuş proqramma üzərinə tədris başlanıb, hər bir yerdə bir qaydada müntəzəm surətdə dərs olacaqdır. Ali-ibtidai məktəblərin proqrammasının tərtibi müəllim əfəndilərin tətilindən dolayı eylül [sentyabr] ayına kimi təxir edildi.

- Eylül ayından başlayaraq Türk Müəllimlər İttifaqı təlimə dair bir cəridə [qəzet] nəşrinə mübaşirət edəcəkdir [başlayacaq]. Binaənileyh [ona görə], hər bir müəllim şu cəridə üçün tətildən istifadə edərək məqalələr hazırlamalıdırlar, ta ki işə mübaşirət edən zaman məəttəlçilik olmasın.

- Müəllimlərdən xahiş olunur ki, hər kəsin ərzaqdan artıq parası qalıbsa, bu gün saat 9-dan 11-dək gəlib aparsın.

- Türk Müəllimləri İttifaqına müraciət etmək istəyənlər[dən] təvəqqe olunur ki, iyulun 1-dək Bakı Birinci Realnı məktəbinin müəllimi Abdulla Şaiq Talıbzadə həzrətlərinə müraciət etsinlər. Çünki İttifaqın sədri Ağa bəy İsrafilbəyzadə iki ay müddətinə məzuniyyətdə bulunacaqdır və Bakıda olmayacaqdır.

Azərbaycan nümayəndəsi

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Ukrayna siyasi nümayəndəsi [Yusif] Vəzirov cənabları bolşeviklər[in] Odessanı işğal[ın]dan sonra İstanbula azim olmuşdur [getmişdir]. Nümayəndə hal-hazırda İstanbuldadır.

Doktorların hərbi xidmətə alınması

Aldığımız mövsuq [etibarlı] məlumata görə, yaxın zamanda Azərbaycan torpağında yaşayan bütün doktorlar siyahı edilərək hərbi xidmətə cəlb ediləcəklərdir.

Dabravolların həbsi

Srağagün İnqilab Komitəsi acentələri tərəfindən iki nəfər Dabravol ordusuna [Könüllü orduya] mənsub şəxs tövqif edilmişlərdir [tutulmuşlar]. Onlarla bərabər yüz minə baliğ [yaxın] Denikin parası tutulmuşdur. Məzkurlar [deyilən şəxslər] həbsə alınmışlardır. Məqsədləri Azərbaycanda, xüsusən Bakıda Dabravol ordusu mənafeyinə təbliğat və təşkilat yapmaq imiş.

"Yardım alayı"nın pulemyotçu bölüyü

Könüllü ehtiyat "Yardım alayı" cənbində [nəzdində] 150 kişidən ibarət pulemyotçu bölüyü təşkil edilir. Həmin bölüyə 25 yaşından 45 yaşınadək sağlam və salamat bədən sahibi şəxslər qəbul olunurlar. Bölüyün qədəri 150 kişidən artıq olmayacaqdır. Yazılmaq istəyənlər hər gün səhər saat 9-2 və axşam 4-6 kimi "Fani" kontorunda "Yardım alayı" Komitəsinin sədri İsmayıl Faniyə müraciət edə bilərlər.

AZƏRBAYCANDA

Şəkidən

Həmin həziran ayının 9-da Yevlaxdan Şəkiyə gedərkən Şəki ilə Yevlax arasında vaqe "Trud" nam məhəldə [yerdə] bədəfkarlar [cinayətkarlar] faytonçunun 100 min rublə qiymətində olan dörd atını, 10 min rublə nağd pulunu, miniklərin hər əşyasını və külli miqdarda para aparmışlardır. Bu kimi əhvallar ara-sıra vaqe olmaqdadır. Məhəlli [yerli] idarə isə bu xüsusda gözəçarpan bir tədbirə girişməyir. Zamanın əhəmiyyətini nəzərə almayaraq böylə xəyanətlərlə vətən övladını bir daha cəfa və bəlaya düçar edən xainlərə tədabiri-şədidənin ittixazı [şiddətli tədbirlərin görülməsi] üçün hökumətin nəzərini cəlb ediriz.

Əbdürrəhim Ağakişizadə

İDARƏYƏ MƏKTUB

"Azərbaycan" qəzetəsinin 13 həziran nömrəsində 4-cü dairə müfəttişliyi pristavı Kərimbəyov və müavini Axundov əleyhinə Bakı polismeysterinə bir Malışev namın şikayət verməsi barəsində məlumat dərc edilmişdi. Üç ay bundan əvvəl, həqiqətən, Malışev imzası ilə Bakı polismeysterinə bizim əleyhimizdə bir donos verilmişdisə də, donosçu kəşf edilməyərək polismeysterliyə lazımi məlumat verilməklə iş ləğv edilmişdi. Malışevdən əlavə iki nəfər müsəlmanın imzası da vardı ki, onları axtardıqdan sonra kim olduqları və nərədə sakin olduqları belə məlum olmadı. Əlbəttə ki, donos qərəzi-şəxsiyyə [şəxsi qərəz] əsası üzrə verilərək uydurma imzalarla imza edilmişdi. Bu işdə və bizim bilkülliyyə [tamamən] töhmətdən ari [günahsız] və xidmətimizdə hüsn-əməl [yaxşı əməl] sahibi olduğumuz meydana çıxmaqla töhmətlər [ittihamlar] rədd edildi.

Pristav Kərimbəyov və müavini Axundov

"Azərbaycan" qəzetəsi idarəsi tərəfindən Piri Mürsəlzadəyə qəzetənin mühərriri olduğunu təsdiq üçün verilmiş olan şəhadətnamə itibdir. Bununla həman şəhadətnamənin etibardan saqit olduğu [etibardan düşdüyü] elan edilir.

b.

Doktor
Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonnı küçə, nömrə 6.

8798

Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti
"Kooperatsiya" müalicəxanası

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovının küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrazı-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan
Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov
Əmrazı-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld
Cərrahiyyə 9-11 Sander
Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron
Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]
Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik
Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan
Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Finkelşteyn;
Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin
Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyubaşevskaya
Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

8753

Moskvada təcrübə görmüş diş həkimi K. S. Kolandskaya-Sanuxat kabinə açmışdır. Müalicə edir, dişləri doldurur, süni dişlər qayırır və dişləri ağrısız çəkir. Qiymət münasibdir. Qəbul edir: Hər gün səhər saat 9-2-yədək; aşxam saat 5-7-yədək. Adres: Bazarnı və Suraxanski küçələrin küncündə, nömrə 112.

8795

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri və sifilis naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicəsi. Naxoşları hər gün qəbul edir saat 4-dən 7-yədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə.

8776

Diş həkimi
R. S. Fuks

Qəbul edir: 9-dan 10-a dək; 5-dən 7-yə dək. Ünvan: Mariinski, nömrə 18. Ferdinandın aptekası ilə bərabər. Telefon nömrə 34-15.

10202

Berlin Darülfununu doktoru
S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

İstanbuldan, İngiltərədən
və Fransadan mallar

İ. V. Denisovun bankir kantorası İstanbula, Marselə (Fransa) və Liverpula (İngiltərə) mal alıb gətirmək üçün nümayəndə göndərir. Sifarişlər İ. V. Denisovun bankir kantorasında qəbul olunur (Nikolayevski və Olqinski küçələrin küncündə) hər gün axşam saat 5-dən 7-dək.

10210

Tazə alınmış

Amerikanın südü satılır külli miqdarda İ. V. Denisovun bankir kantorasında (Olqinski və Nikolayevski küçələrin küncündə, telefon nömrə 37-75). Az miqdarda isə Qafqazski aptekarski mağazada, Baryatinski, nömrə 6.

10234

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

"drednot": hərbi dəniz donanmalarında XX əsrin əvvəllərindən etibarən istifadə edilməyə başlanan, güclü artilleriya silahlarına malik zirehli gəmi (drednout).

"imperator Vilhelm": Alman impertoru II Vilhelm nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

"Himans": qəzetdə "Gimans" kimi getmişdir.

İstanbulda həyəcan

"etmişlərdir" yerinə "edilmişdir" getmişdir.

"xaki-payi-şahanəyə": "padşaha"; hərfən "padşahın ayağının torpağına" deməkdir.

"Aydın efesi": "Efe" sözü Türkiyənin qərbində, İzmirin cənubundakı Aydın vilayətində "qəhrəman, igid" mənasında işlədilir.

"satır": kötük üzərində ət doğramaqda istifadə edilən, enli ağızlı böyük bıçaq.

"mabeyni-hümayun": Sarayda, padşahın hökumət işləri ilə məşğul olduğu, yanına gələnləri qəbul etdiyi yer.

"sər-qərini-həzrəti-padşahi": Sarayda, padşahın yanına gələnləri qəbul etdiyi "mabeyn" adlanan yeri idarə edən, padşahla digər şəxslər arasında vasitəçilik edən adam; baş mabeynçi.

Qarabağ məsələsi

"İşxanyanlar ilə Şahnazaryanlar": İşxanyan Qarabağdakı Erməni Milli Şurasının sədri, Şahnazaryan isə üzvü olmuşdur.